

שליש בתחום שלטונו של שלישי -

א. תחום שלטונו של פזר מתחלק ע"י לגרמיה, בתנאי ששני המפסיקים סמוכים זה לזה, לדוגמא: "יִתְּמוּ חֲטָאִים | מִן-הָאָרֶץ" (קד, לה).

אוצר החכמה

ב. גם יחידה פשוטה המסתיימת בפזר עשויה להתחלק ע"י לגרמיה. לדוגמא: וְאֲנִי | בְּחִלּוֹתָם (לה, יג).

הערה חשובה – לכל הכללים האלה יש יוצאים מן הכלל (חריגים).

7. לקט הערות של המדקדקים בנושא הטעמים

אָרטיקל 1234567

שער הטעמים

כללים והערות של הרב מנחת שיי בטעמי אמ"ת

1. עולה ויורד לזרקא (שהוא במקום הסגולתא בשאר ספרים) גם הוא נחשב מפסיק. כמו: "בִּיָּדְךָ אֶפְקִיד רוּחִי פְּדִיתָה אוֹתִי" (לא, ו). "יִרְבּוּ עֲצֵבוֹתָם אַחֲרֵי מָהָרוּ בַּל-אֶסִּיף" (טז, ד). וכן כשיבוא גם בלא זרקא, כמו: "מֵאֲתָךְ תִּהְלָתִי בְּקֶהֱל רֵב" (כב, כו).

2. עוד יש טעם השלישי לזרקא משפט אתנח וסוף פסוק לשנות הנקוד [רד"ק במכלול].

3. כ"כ ימצא בפסוקי אמ"ת הרבה געיות כמו במלת אֶשְׂרִי.

4. טרחא בראש תיבה (לפני הניקוד) נחשבת לטעם מפסיק בספרי אמ"ת, ואילו זאת שבאמצע (אחרי הניקוד) אינה מפסיק (אלא מחבר) לדוגמא: "סִבְבוּנִי פְּרִים רַבִּים" (פ"א דגושה) "אֲבִירִי בְּשֵׁן פִּתְרוֹנִי" (כב, יג).

ולכן 'אֲבִירִי בְּשֵׁן' יש ביניהן טעם מחבר ולפיכך נחשבות כתיבה אחת, והבי"ת של בְּשֵׁן רפויה.

כללים נוספים עם שמות הטעמים שהדפיס בסוף ספר קדמון ר' אליעזר פרובינצאלו:

הדפסה

א. יש שני מיושב (רביע), האחד בראש הפסוק, והשני לפני סוף הפסוק. ולאחרון יש כתף ימין (רביע מוגרש) תמיד.

ב. צינור (רביים) בסוף תיבה ויש לו ניגון. ואילו צינורית (קומה) בראש תיבה **ואין לה ניגון** [הצינור – מפסיק (משנה), והצינורית משרת (מחבר)]. לדוגמא: "אל-יִבְשׁוּ בִי | קִיִּי" (סט, ז).

ג. הימנית (טפחא – טרחא בספרי המקרא האחרים) באה בשני אופנים: בראש תיבה לפני הניקוד ואין התיבה מלעיל בעבורה רק שהניגון נעשה לתיבה שהיא בראשיתה, אעפ"י שיהיה הגלגל (ן) אחריה או קודם לה בתיבה אחרת, ויש לה דין של טעם מפסיק [ונקראת דְּחִי (א)]. והשניה באה אחר הניקוד ועושה מלעיל ומלרע ואין לה דין מפסיק (אלא מחבר – משרת) והיא ימנית (א).

ד. כשיבואו שני גלגלים (שופר הולך – מונח) זה אחר זה, בין בראש הפסוק בין בסופו, **הניגון לשני**, אעפ"י שאינו טעם מפסיק.

ה. הגרמיה [פסק] תבוא לפעמים קודם המיושב [רביע] (א) ולפעמים קודם הצנור [זרקא – (ם)], וכשתבוא עם הצנור תנועתה משוברת ויותר נמוכה.

ו. הכתף ימין [רביע מוגרש (צ'')] יבוא לפעמים לבדו לטעם קודם הסוף פסוק ועם המיושב (רביע [א']) ברוב.

ז. הפונה [שופר מהופך – מהפך] **אין לו ניגון רק מציין מלעיל או מלרע.**

ח. כשתבוא הגרמיה (פסק) ואח"כ המיושב עם היורד **אין לה ניגון**. כגון: "חֲרָפָה | שְׂבָרָה לְבִי" (סט, כא). וכשתבוא לבדה בלא מיושב אחריה או בלא צינור אין לה ג"כ ניגון.

ט. מרעיש [פזר גדול (ב')] ומרעיד [שלשלת (ע')] יש קוראים אותם מנענע ומנדנד. וכשמותם כן ניגונם, וניגון אחד לארבעתם.

י. אם המיושב (ח) או הכתף ימין (ב') לבדו יבואו קודם הסוף פסוק עם איזה טעם אחר, כגון הגלגל (ג) והטפחא (ימנית – טרחא) (י) וכיוצא, הטעם נעשה למיושב (ח) או לכתף ימין (ב') ולא לשאר הטעמים הנזכרים.

ואם יבוא הגלגל עם איזה טעם אחר חוץ מהשנים הנזכרים, הטעם נעשה לגלגל (ג). סוף דבר, המיושב והכתף ימין קודמים, והגלגל שני להם לעשות הטעם קודם סוף פסוק (סליק) (ב).

הערות של המגיה

1. במקום הסגולתא (ע) המשרת לזרקא יבוא בטעמי אמ"ת עולה ויורד (שע).
2. זרקא שבא בלי עולה ויורד אין לו מלכות ונקרא צנורית (ף).
3. טרחא בראש תיבה שבא קודם הניקוד נחשב למלך (מפסיק), וקרוי בטעמי אמ"ת דחי (ח). אבל אינו מטעים כ"כ לפי משקלם, כמו: "בִּזְרֵי פֶרֶה וַיִּחַפְּרוּהוּ" (תהילים ז, טז), (אעפ"י שהטעם מסומן ב – פ, ההטעמה מלרע, וכן "אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי לָמָּה עֲזַבְתָּנִי" (כב, ב) – בשתי המילים 'אֱלֹהֵי' ההטעמה מלרע. אבל כשהטרחא (ימנית) אחר הניקוד, מטעים ואינו מפסיק כלל (כלומר סימן הטעם בא לציין רק את מקום ההברה המוטעמת ואינו נחשב לטעם מפסיק אלא למחבר), והוא כמו מאריך [מרכא (ש)] או שופר הולך (ד) ושאר טעמים בלתי מפסיקים.

כלל גדול

כל מקום שבאו עולה ויורד ואתנח בפסוק אחד, המפסיק הגדול הוא ה"עולה ויורד", ו"האתנח" כוחו למטה (פחות) ממנו. וזו הסיבה שניקוד המלה ב"אתנח" בטעם משרת (ולא מפסיק), כיון שקדם לו "עולה ויורד". הרה"ג רבי מאיר מאזוז שליט"א בספרו תהלים עם ביאור "אמת קנה" מציין, שיש שלושים ושבעה מקומות בתהילים שבהם קדם "עולה ויורד" לאתנח. והוא המחלק את הפסוק לשנים ולא האתנח. דוגמאות:

1. "אֶסְפְּרָה אֶל חֵק יְהוָה אֲמַר אֱלֹהֵי בְנֵי אֲתָה" (ב, ז) (ולא אֲתָה בקמץ כיון שקדם לו עולה ויורד).